

ارزیابی و تحلیل میزان مشارکت شهروندان در زیباسازی معابر کلانشهر تهران

مقاله علمی - پژوهشی

جواد حاجی علی زاده، گروه آموزشی جغرافیا، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

شیوا ولایتی، استادیار، گروه معماری و طراحی شهری، موسسه آموزش عالی نبی اکرم (ص)، تبریز، ایران

مهدی خداداد*، دانش آموخته کارشناسی ارشد، گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه گلستان، گرگان، ایران

*پست الکترونیکی نویسنده مسئول: khodadadmehdi91@yahoo.com

دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۲۸ - پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۲۸

صفحه ۲۱۰-۲۰۱

چکیده

زیباسازی شهری عبارت است از اقدامات آگاهانه در زمینه اثاثیه شهری، انجام هنری و گرافیک محیطی در فضاهای شهری مرتبط که باعث تلطیف و ارتقای کیفی محیط شهری می‌گردد؛ از سوی دیگر مشارکت شهروندان در زیباسازی معابر شهری، باعث خلق آثار زیبا در سطح شهر شده و رضایت بیشتر آنان را در پی خواهد داشت. بنابراین هدف از پژوهش حاضر ارزیابی و تحلیل نقش مشارکت شهروندان در زیباسازی معابر شهری در منطقه ۱۱ شهر تهران می‌باشد که بدین منظور از روش توصیفی - تحلیلی و پیمایش میدانی استفاده شده است. جامعه مورد مطالعه در این پژوهش ساکنان منطقه ۱۱ شهر تهران می‌باشند که با استفاده از روش کوکران تعداد ۲۰۷ نفر از شهروندان و ۷۰ نفر از مدیران شهری انتخاب و پرسشنامه به صورت تصادفی ساده بین آنها توزیع شده است. نتایج به دست آمده از آزمون ناپارامتریک Chi-Square نشان دهنده ارتباط معنادار در سطح ۱٪ می‌باشد که مشارکت شهروندان در زیباسازی معابر شهری در سطح متوسط می‌باشد. همچنین از آزمون Mann - Whitney جهت مقایسه دیدگاه شهروندان و مدیران شهری در زمینه میزان تکالیف شهروندان استفاده شده است که نتایج در سطح معناداری ۱٪ نشان دهنده تفاوت بین دیدگاه شهروندان و مدیران شهری می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: مشارکت شهروندان، زیباسازی معابر شهری، منطقه ۱۱ تهران

۱-مقدمه

زیبایی باشد (کریر، ۱۳۷۵) یا به عبارتی دیگر هر فضایی در شهر را نمی‌توان فضای شهری دانست، مگر آن که بر اساس قواعد زیبایی شناسی شکل گرفته باشد (توسلی، ۱۳۷۲) تبیین گر رابطه شهر و زیبایی هستند. از این منظر، فضای شهری، فضایی است که زیبا باشد و معیارهای زیبایی شناسانه در ایجاد آن دخالت داشته باشند (سلسله، ۱۳۸۸) در ایجاد جلوه‌های زیبایی شناسانه در شهر، عوامل مختلفی دخالت دارند و عواملی نیز در رشد سریع آن موثر هستند که از جمله این عوامل مشارکت شهروندان می‌باشد. مشارکت شهروندان یکی از پارامترهای اساسی در شهرها و کلانشهرهای پیشرفته است (Jonoski, 1998) و وسیله‌ای برای دستیابی به اهداف توسعه انسانی و یک ارزش مستقل در توسعه جوامع شهری به

زیبایی یکی از نیازهای اصلی انسان‌ها است که هر یک از وجوه مختلف (صوری، معقول و معنوی) آن در ساخت‌های مختلف زندگی جایگاه و مصداق ویژه خود را دارد و هر کسی نیز به نوعی در پی تحصیل و ادراک زیبایی است. شهرها (متشکل از عناصر، اجزاء، فضاها و عملکردها) به عنوان بزرگترین مجموعه‌ها و آثار انسانی بر کره زمین که ظرف فعالیت‌های انسانی هستند، می‌توانند جلوه‌های متنوع زیبایی را به انسان القاء کنند و اصولاً هر چقدر و هرگونه که شهر و محیط زندگی بتواند مراتب زیبایی را به ساکنین خویش القا کند، به همان نسبت می‌تواند به آرامش و سعادت و تعادل اهل خویش مدد رساند و مشکلات جاری زندگی را برای آنان قابل تحمل‌تر نماید، این نظر که اصولاً فضای شهری، فضایی است که واجد

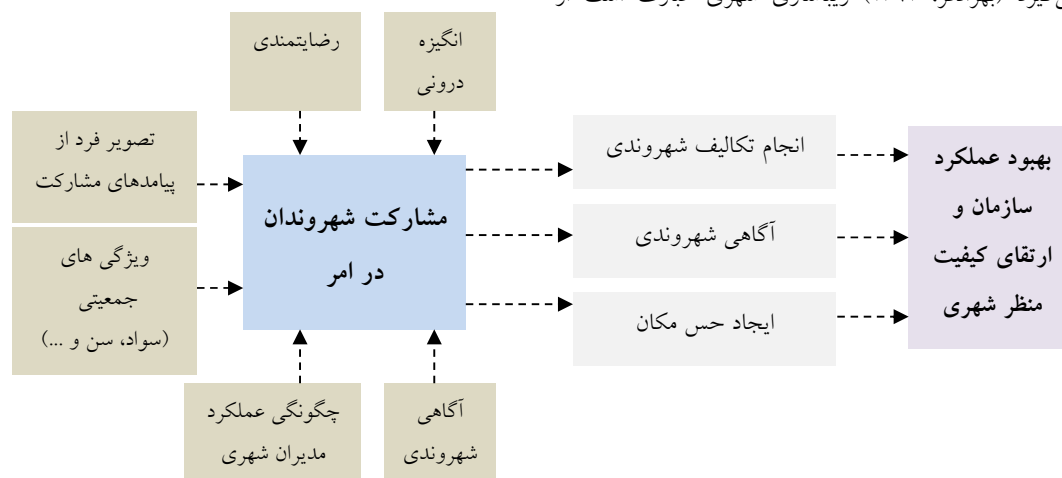
خلق آثار زیبا در سطح شهر شده و رضایت بیشتر آنان را در پی خواهد داشت. هدف از پژوهش حاضر ارزیابی و تحلیل نقش شهروندان در زیباسازی محیط‌های شهری در منطقه ۱۱ شهر تهران می‌باشد که بدین منظور از روش توصیفی - تحلیلی و پیمایش میدانی استفاده شده است.

حساب می‌آید. در اجرای هر طرح که مردم در مراحل از آن مشارکت فعالانه داشته باشند، غالباً موفقیت حاصل می‌شود و به همین دلیل مشارکت مردم به عنوان مهم‌ترین عامل در موفقیت طرح‌ها به شمار می‌آید (رجبی، ۱۳۹۰) یکی از این طرح‌ها، طرح‌های زیباسازی شهر و مناطق شهری می‌باشد در واقع مشارکت شهروندان در زیباسازی محیط‌های شهری، باعث

۲- پیشینه تحقیق

اقدامات آگاهانه در زمینه اثاثیه شهری، احجام هنری، آب نما، نورپردازی، گرافیک محیطی، فضاهای شهری مرتبط که باعث تلطیف و ارتقای کیفی محیط شهری می‌گردد (جهانشاهی، ۱۳۹۰) نکته مهم در امر زیباسازی محیط شهری این است که مجموع عوامل کیفی در ظهور فضاهای شهری سبب شکل‌گیری احساس‌هایی نظیر احساس تعلق خاطر به مکان و دوست داشتن محیط زندگی شده و احساس مسئولیت و دلسوزی نسبت به مکان را به دنبال دارد (دانش، ۱۳۹۲) و همین عامل باعث مشارکت بیشتر شهروندان در امور مربوط به زیباسازی شهری می‌رود در واقع احساس دلسوزی و مسئولیت زمینه مشارکت شهروندان در امور زیباسازی شهری را فراهم می‌آورد و روندی از ارتقای روزافزون کیفیت محیط و زیبایی منظر شهری حاصل می‌شود (پوراحمد، ۱۳۹۳). نتایج مطالعه و بررسی تئوری‌ها و تحقیقات درباره مشارکت نشان داده است که عوامل زیادی در مشارکت شهروندان موثرند و هر یک به نوعی در افزایش و کاهش آن سهم دارند در صورتی که این عوامل به صورت مثبت عمل کنند، باعث به وجود آمدن دستاوردهایی می‌شود که در نهایت منجر به بهبود افزایش مشارکت و بهبود عملکرد و پاسخگویی مدیران شهری خواهد شد (شکل ۱).

پس از انقلاب صنعتی، شهرها به سرعت به صورت بی‌رویه و بی برنامه گسترش یافتند از طرف دیگر توجه به بعد کارکردی و سود اقتصادی که با گسترش مدرنیسم رواج یافت، باعث شد تا زیبایی شهری در حاشیه قرار بگیرد و منظر شهری به مکانی بی روح و کسالت‌آور تبدیل شود (احمدی، ۱۳۹۳) سیمای شهر نه تنها در روح و روان انسان بلکه در ساختار اقتصادی، روابط و مناسبات اجتماعی، وضعیت بهداشت و سلامت جسم و بالاخره کیفیت و بهره‌مندی از زندگی نیز تأثیر فراوانی دارد (بهزادفر، ۱۳۹۱) دانش زیبایی شناسی در محیط شهری از رویکرد پرداخت به سازمان بصری و شکل شهر به رویکرد سازماندهی کیفیت محیط شهری روی آورده است. باید گفت که؛ زیبایی شناسی شهری فرایندی است مستمر، در حال رشد و تغییر که با روانشناسی، فلسفه، هنر، فرهنگ، هویت، دانش، بینش، زمان و کارکردهای مختلف ارتباط داشته و ظهور پیدا می‌کند؛ لذا زیباسازی، فرایند توسعه ویژگی‌های بصری است که در فضاهای شهری صورت می‌گیرد (آرایش و پیرایش چهره شهر). جنبش زیبایی‌شناسی شهری رویکرد پیشرفته‌ای است که نه تنها بخاطر زیانموندن، بلکه ترجیحاً به معنای ابزار کنترل اجتماعی از طریق راضی نگهداشتن جمعیت شهری و پاسخگویی به نیاز آنها مورد مطالعه قرار می‌گیرد (بهزادفر، ۱۳۹۱) زیباسازی شهری عبارت است از

شکل ۱. مشارکت شهروندان و کیفیت منظر شهری (منبع: پوراحمد، ۱۳۹۳)

مشارکت رابطه معناداری وجود دارد، ولی میان متغیرهای سواد و جنس با متغیر مشارکت رابطه معناداری وجود ندارد (الشوکی، ۱۳۸۳). احمدی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت عنوان "بررسی میزان رضایتمندی شهروندان از سازمان زیباسازی و عوامل موثر بر آن برای بهبود منظر شهری در منطقه ۶ شهر تهران"، به این نتیجه دست یافتند که رضایتمندی شهروندان از سازمان زیباسازی در وضعیت متوسط قرار دارد. طبق نتایج میان متغیرهای شهروندی و تکالیف شهروندی با متغیر رضایت شهروندی رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد. رابطه میان متغیرهای سواد و سن با متغیر رضایتمندی معنادار نیست ولی تفاوت معناداری میان متغیرهای جنس و شغل با متغیر رضایتمندی وجود دارد (احمدی و همکاران، ۱۳۹۳). میرشکار (۱۳۸۹) در پژوهشی تحت عنوان "شناسایی عوامل موثر بر افزایش مشارکت شهروندان در حفظ محیط زیست شهری در منطقه ۲۱ شهرداری تهران"، به این نتیجه دست یافتند که هم عوامل فردی (آگاهی شهروندی، رضایت، درآمد و ...) و هم عوامل سازمانی (آموزش شهروندی، برگزاری جشن‌ها، مساعدت رسانه‌ها و ...) باعث مشارکت شهروندان در حفظ محیط زیست شهری می‌شود و در این میان تأثیر عوامل فردی بر مشارکت شهروندی بیش از عوامل سازمانی است (میرشکار، ۱۳۸۹). مرتضوی (۱۳۹۱) در تحقیقی با عنوان "بررسی موانع موثر در زیباسازی شهری" به بررسی عوامل و موانع موثر بر زیباسازی با هدف افزایش مشارکت شهروندان پرداخته است. نتایج نشان داد که بین مشارکت، رضایت شهروندان و زیباسازی شهری رابطه معناداری وجود دارد و با افزایش مشارکت، عملکرد سازمان بهتر شده و وضعیت زیباسازی بهبود می‌یابد (مرتضوی، ۱۳۹۱).

سنجش دقیق مشارکت و تمایلات مشارکتی شهروندان در اداره امور شهری علاوه بر تعاریف مفهومی آن نیازمند آرایه الگوهای گوناگون است. علوی تبار الگوهای مشارکت شهروندان در امور شهر را بر حسب سه معیار نوع مشارکت، زمینه مشارکت و سازماندهی مشارکت طبقه‌بندی کرده است. بر حسب نوع مشارکتی که افراد در یک الگو دارند و در واقع بر حسب بخشی از انجام فعالیت که در آن سهم می‌شوند، می‌توان سه الگوی مشارکت در تصمیم‌گیری و مدیریت، مشارکت در تأمین مالی هزینه انجام طرح‌ها و مشارکت در تأمین نیروی انسانی لازم برای انجام یک فعالیت خاص را از یکدیگر متمایز ساخت (عبداله پور، ۱۳۹۲).

۳- روش تحقیق

مطالعات زیادی در رابطه با سیما و منظر و زیباسازی شهری در داخل و خارج از کشور صورت گرفته است. اما پژوهشی که ارتباط بین مشارکت شهروندان و زیباسازی شهری را بررسی کرده باشد کمتر صورت گرفته است که در زیر به ذکر تعدادی از آنها پرداخته می‌شود: از دهه ۱۹۷۰ اندیشه‌ی ایجاد فضاهایی با کیفیت عالی و زیبا در کشورهای اروپایی و سپس در آمریکا ظاهر شد. این اندیشه از طرفی نتیجه‌ی جنبه‌ی کاربردی شدیدی بود که پس از جنگ جهانی دوم تسلط پیدا کرده بود و از طرف دیگر ناشی از نیاز شهروندان به محیطی زیبا و خوشایند برای زندگی بود (موره و دیگران، ۱۳۷۳). الشوکی (۱۳۸۳) در پژوهشی تحت عنوان "عوامل موثر بر مشارکت اجتماعی شهروندان در اداره امور شهر در منطقه ۶ شهر تهران" به این نتیجه دست یافتند که میان متغیرهای سن، احساس فایده‌مندی و بی‌قدرتی با متغیر

۴- روش تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ ماهیت از نوع توصیفی - تحلیلی و به لحاظ اجرا از نوع پیمایشی و به لحاظ روش جمع‌آوری داده‌ها از نوع میدانی می‌باشد. در آغاز، مطالعات سازمان‌یافته‌ای به منظور تهیه ادبیات و مبانی تئوریک به صورت کتابخانه‌ای انجام گرفته است و در مرحله مطالعه میدانی با استفاده از ابزارهای مورد نیاز تحقیق (پرسشنامه محقق ساخته) به جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز پرداخته شده است. جامعه مورد مطالعه در این پژوهش ساکنان منطقه ۱۱ می‌باشند که با استفاده از روش کوکران تعداد ۲۰۷ نفر از شهروندان و ۷۰ نفر از مدیران شهری انتخاب و پرسشنامه به صورت تصادفی ساده بین آنها توزیع شده است. فرمول کوکران:

پژوهش حاضر به لحاظ ماهیت از نوع توصیفی - تحلیلی و به لحاظ اجرا از نوع پیمایشی و به لحاظ روش جمع‌آوری داده‌ها از نوع میدانی می‌باشد. در آغاز، مطالعات سازمان‌یافته‌ای به منظور تهیه ادبیات و مبانی تئوریک به صورت کتابخانه‌ای انجام گرفته است و در مرحله مطالعه میدانی با استفاده از ابزارهای مورد نیاز تحقیق (پرسشنامه محقق ساخته) به

$$n = \frac{N(t.s)^2}{Nd + (t.s)^2}$$

$$S = \text{واریانس بعد خانوار}$$

$$n = \text{حجم نمونه}$$

$$N = \text{حجم جامعه}$$

$$d = \text{دقت احتمالی مطلوب} \quad t = 1/69$$

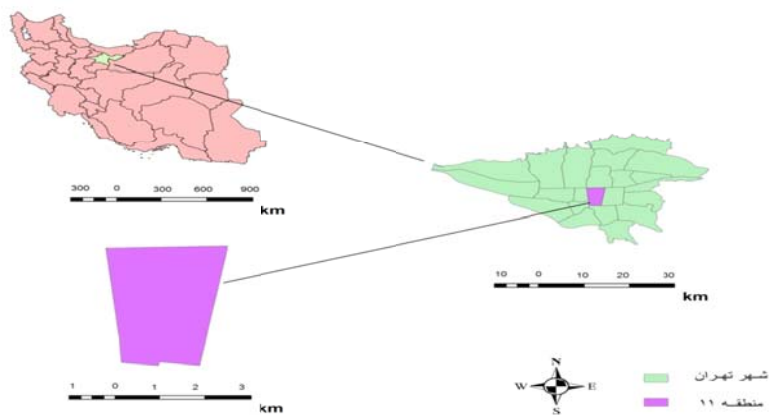
$$n = \frac{288884(1.69 * 17)^2}{288884(2)^2 + (1.69 * 17)^2} = 207$$

ناحیه و ۱۹ محله است. جمعیت این منطقه براساس سرشماری سال ۱۳۹۰ ایران، ۲۸۸۸۸۴ نفر (۹۸۵۵۶ خانوار) می‌باشد. از ویژگی‌های خاص منطقه ۱۱ وجود مراکز مهم سیاسی و نظامی مانند بیت مقام معظم رهبری، نهاد ریاست جمهوری، شورای نگهبان، شورای عالی امنیت، سازمان بازرسی کل کشور می‌باشد. همچنین سفارتخانه کشورهای ایتالیا، فرانسه، لبنان، ارمنستان و نیز چندین پادگان نظامی که در این منطقه قرار دارند باعث شده همواره این منطقه پذیرای مهمانان خارجی و تردد آنها باشد و موقعیت استراتژیکی را به این منطقه بخشیده است.

داده‌های جمع‌آوری شده حاصل از پرسشنامه از طریق نرم افزار SPSS و آزمون‌های پارامتریک و ناپارامتریک مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته. همچنین روایی پرسشنامه نیز در سطح ۸۰٪ تأیید شده است.

معرفی محدوده مورد مطالعه

منطقه ۱۱ تهران از بخش‌های مرکزی کلانشهر تهران است که از شمال به میدان انقلاب و خیابان آزادی، از شرق به خیابان‌های وحدت اسلامی و حافظ، از جنوب به میدان راه‌آهن و خیابان شوش و از غرب به خیابان‌های شهید نواب صفوی و شهید ابراهیمی (عباسی) و میدان حق شناس محدود می‌شود. این منطقه با مساحت ۱۱۰۷۵ کیلومتر مربع دارای ۴

شکل ۲. موقعیت فضایی محدوده مورد مطالعه (ترسیم: نگارندگان)

یافته‌های تحقیق

همچنین از نظر وضعیت تاهل نیز ۱۶۵ نفر متأهل (۷۹/۷ درصد) و ۴۲ نفر مجرد (۲۰/۳ درصد) می‌باشند. اطلاعات مربوط به سطح تحصیلات نیز در جدول شماره ۱ نشان داده شده است.

اطلاعات مندرج در جدول شماره ۱ نشان دهنده وضعیت نمونه مورد مطالعه در پژوهش حاضر می‌باشد. همانطور که مشاهده می‌شود از ۲۰۷ نفر نمونه، تعداد ۱۴۳ نفر مرد (معادل ۶۹/۱ درصد) و ۶۴ نفر نیز زن (معادل ۳۰/۹ درصد) می‌باشند.

جدول ۱. وضعیت نمونه مورد مطالعه در پژوهش

مولفه‌ها	جنسیت			تأهل			تحصیلات		
	مرد	زن	متأهل	مجرد	بیسواد	ابتدایی	راهنمایی	دیپلم	فوق دیپلم و بالاتر
فراوانی	۱۴۳	۶۴	۱۶۵	۴۲	۷	۶۰	۱۰۱	۳۱	۸
درصد	۶۹/۱	۳۰/۹	۷۹/۷	۲۰/۳	۳/۴	۲۹	۴۸/۸	۱۵	۳/۹

مأخذ: یافته‌های تحقیق

میزان مشارکت شهروندان در یک سطح می‌باشد که فراوانی‌های به دست آمده نشان دهنده مشارکت کم و خیلی کم شهروندان در امور مربوط به زیباسازی شهر می‌باشد. فراوانی‌های موجود در جدول شماره ۳ نشان می‌دهد که بیش از نیمی از شهروندان مشارکت خود را در سطح کم، خیلی کم و متوسط اعلام نموده‌اند و فقط تعداد اندکی از آنها مشارکت زیاد و خیلی زیاد داشته‌اند. (جدول ۲).

در ادامه از آزمون کای اسکور جهت بررسی میزان مشارکت شهروندان در امور مربوط به زیباسازی محیط شهری استفاده شده است. اطلاعات مندرج در جدول شماره ۲ نشان دهنده میزان مشارکت شهروندان در امور مربوط به زیباسازی شهری می‌باشد. همانطور که مشاهده می‌شود در رابطه با تمام مولفه‌های مربوط به مشارکت شهروندان در امور زیباسازی شهر، رابطه معنادار در سطح ۱٪ حاصل شده است. در واقع

جدول ۲. بررسی میزان مشارکت شهروندان در امور مربوط به زیباسازی معابر شهری

ردیف	مولفه	ضریب معناداری sig	ضریب Chi-Square	درجه آزادی
۱	شرکت در همایش‌های زیباسازی	***۰/۰۰۰	۸۹/۷۸	۴
۲	شرکت در جلسات سازمان زیباسازی مربوط به شهروندان	***۰/۰۰۰	۸۲/۷۳	۴
۳	دادن نظر برای طرح زیباسازی محیط شهر	***۰/۰۰۰	۸۱/۹۶	۴
۴	هدایت سایر شهروندان برای زیباسازی محیط شهر	***۰/۰۰۰	۴۷/۵۶	۴
۵	دنبال کردن برنامه‌های سازمان زیباسازی	***۰/۰۰۰	۸۳/۷۰	۴
۶	موضع‌گیری در برابر کم‌کاری‌های سازمان زیباسازی	***۰/۰۰۰	۴۴/۶۱	۴
۷	پیگیری نظرات خود در رابطه با زیباسازی شهر	***۰/۰۰۰	۹۸/۴۸	۴

مأخذ: یافته‌های تحقیق

*** معناداری ۱٪

جدول ۳. فراوانی پاسخ به مشتریان مشارکت شهروندان در امور مربوط به شهر

ردیف	مولفه	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۱	شرکت در همایش‌های زیباسازی	۲۸	۷۰	۷۷	۲۵	۷
۲	شرکت در جلسات سازمان زیباسازی مربوط به شهروندان	۲۷	۶۷	۷۷	۲۸	۸
۳	دادن نظر برای طرح زیباسازی محیط شهر	۲۷	۶۹	۷۵	۲۸	۸
۴	هدایت سایر شهروندان برای زیباسازی محیط شهر	۲۵	۴۲	۷۰	۵۵	۱۵
۵	دنبال کردن برنامه‌های سازمان زیباسازی	۲۸	۶۷	۷۷	۲۸	۷
۶	موضع‌گیری در برابر کم‌کاری‌های سازمان زیباسازی	۲۸	۴۴	۷۰	۵۱	۱۴
۷	پیگیری نظرات خود در رابطه با زیباسازی شهر	۲۷	۷۲	۷۸	۲۵	۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق

از آزمون مان ویتنی جهت مقایسه میزان مشارکت شهروندان در انجام تکالیف خود در امور مربوط به زیباسازی شهر از دید شهروندان و مدیران شهری استفاده شده است. اطلاعات مندرج در شماره ۴ نشان دهنده مقایسه میزان مشارکت شهروندان در

همانطور که مشاهده می‌شود فقط در رابطه با مولفه هدایت سایر شهروندان برای زیباسازی محیط شهری تعداد ۵۵ نفر مشارکت زیاد و موضع‌گیری در برابر کم‌کاری‌های سازمان زیباسازی تعداد ۵۱ نفر گزینه زیاد را انتخاب نموده‌اند. در ادامه

تمام مولفه‌ها (به جز مولفه حفاظت و نگهداری از فضای سبز شهر) می‌باشد. در واقع میانگین‌های آماری نشان دهنده انجام تکالیف در سطح نسبتاً پایین شهروندان می‌باشد. در ادامه از آزمون مان ویتنی جهت مقایسه موانع موجود در راه مشارکت شهروندان در امور مربوط به زیباسازی شهر از دید شهروندان و مدیران شهری استفاده شده است. اطلاعات مندرج در جدول شماره ۵ نشان دهنده موانع موجود در راه مشارکت شهروندان می‌باشد. همانطور که مشاهده می‌شود، فقط در رابطه با مولفه آشنا نبودن و عدم آگاهی شهروندان با موضوعات زیباسازی تفاوت معناداری در سطح ۱٪ حاصل شده است. در رابطه با سایر مولفه‌ها تفاوت معناداری بین دیدگاه شهروندان و مدیران شهری در رابطه با موانع موجود در راه مشارکت شهروندان در زیباسازی شهری حاصل نشده است. در رابطه با مولفه آشنا نبودن و عدم آگاهی شهروندان با موضوعات زیباسازی میانگین به دست آمده نشان می‌دهد که این عامل از دید شهروندان با میانگین ۳/۰۵ تأثیر بسیار زیادی بر کاهش مشارکت شهروندان داشته است.

انجام تکالیف خود در امور مربوط به زیباسازی شهر از دید شهروندان و مدیران شهری می‌باشد. همانطور که مشاهده می‌شود. فقط در رابطه با دو مولفه رنگ‌آمیزی بناها و ساختمان‌ها طبق ضوابط سازمان زیباسازی و نورپردازی مناسب درب منزل و محیط کار تفاوت معنادار حاصل نشده است. در واقع در رابطه با دو مولفه فوق اختلاف نظر حاصل نشده است. در رابطه با سایر مولفه‌های مربوط به انجام تکالیف شهروندان در امور مربوط به زیباسازی شهر تفاوت معناداری بین دیدگاه شهروندان و مدیران شهری حاصل شده است. میانگین‌های به دست آمده نشان می‌دهد که در رابطه با مولفه حفاظت و نگهداری از فضای سبز شهر از دید شهروندان مشارکت بیشتری وجود دارد (با میانگین ۳/۳۹) اما در رابطه با همین مولفه از دید مدیران شهری، شهروندان مشارکت اندکی داشته‌اند (با میانگین ۱/۵۹). در رابطه با سایر مولفه‌ها نیز ضرایب معناداری و میانگین‌های آماری در جدول شماره ۴ ذکر شده است. نکته قابل ذکر در رابطه با مشارکت شهروندان در انجام تکالیف خود، میانگین کمتر از ۳ (عدد مطلوب) برای

جدول ۴. مقایسه میزان مشارکت شهروندان در انجام تکالیف خود در امور مربوط به زیباسازی شهر از دید شهروندان و

مدیران شهری با استفاده از آزمون Mann - Whitney

متغیر	روستا	میانگین رتبه	ضرایب مان ویتنی	ضریب sig معناداری
پرداخت عوارض مربوط به زیباسازی شهری	شهروندان	۲/۵۸	۴/۹۷	۰,۰۰۰ **
	مدیران	۲/۰۵		
حفاظت و نگهداری از فضای سبز شهر	شهروندان	۳/۳۹	۲/۱۹	۰,۰۰۰ **
	مدیران	۱/۹۵		
تلاش برای زیباسازی نمای ساختمان	شهروندان	۳/۱۴	۳/۷۹	۰,۰۰۰ **
	مدیران	۲/۲۸		
تلاش برای زیباسازی محیط شهری	شهروندان	۲/۹۵	۵/۳۷	۰,۰۰۱ **
	مدیران	۲/۴۷		
پاکسازی، جمع‌آوری و انتقال زباله از سطح شهر	شهروندان	۳/۱۰	۴/۸۹	۰,۰۰۰ **
	مدیران	۲/۴۷		
رنگ‌آمیزی بناها و ساختمانها طبق ضوابط سازمان زیباسازی	شهروندان	۲/۷۱	۷/۱۸	۰,۹۰۸ NS
	مدیران	۲/۶۵		
درختکاری و کاشت گیاه	شهروندان	۲/۹۹	۵/۵۶	۰,۰۰۳ **
	مدیران	۲/۵۱		
نورپردازی مناسب درب منزل و محیط کار	شهروندان	۲/۶۴	۷/۰۷	۰,۷۵۴ NS
	مدیران	۲/۶۸		

NS عدم معناداری ۱٪ ** معناداری ۱٪

مآخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۵. بررسی موانع مربوط به مشارکت شهروندان در امور مربوط به زیباسازی شهر از دید شهروندان

و مدیران شهری با استفاده از آزمون Mann - Whitney

ضریب Sig معناداری	ضرایب مان ویتی	میانگین رتبه	روستا	متغیر
۰,۰۰۰**	۴/۵۱	۳/۰۵	شهروندان	آشنا نبودن و عدم آگاهی شهروندان با موضوعات زیباسازی
		۲/۳۷	مدیران	
۰,۲۹۱NS	۶/۶۵	۲/۶۸	شهروندان	عدم آموزش کافی از سوی سازمان زیباسازی شهری (عدم فرهنگ سازی)
		۲/۸۲	مدیران	
۰,۹۰۳NS	۷/۱۷	۲/۶۴	شهروندان	عدم توانایی اقتصادی شهروندان
		۲/۶۷	مدیران	
۰,۵۵۶NS	۶/۹۱	۲/۷۶	شهروندان	مشکلات مربوط به جامعه
		۲/۸۵	مدیران	
۰,۰۷۲NS	۶/۲۳	۲/۹۲	شهروندان	مشکلات فردی و شخصی شهروندان
		۲/۶۴	مدیران	

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ** معناداری ۱٪، NS عدم معناداری

می‌باشد. در واقع مشارکت شهروندان از دید خود آنها در سطح بالایی قرار دارد.

در نهایت میزان مشارکت شهروندان به طور کلی با استفاده از آزمون کای اسکور بررسی شده است. اطلاعات مندرج در جدول شماره ۶ نشان‌دهنده تفاوت معنادار در سطح ۱٪

جدول ۶. بررسی میزان مشارکت شهروندان در امور مربوط به زیباسازی محیط شهری با استفاده از آزمون ناپارامتریک

Chi-Square

درجه آزادی	ضریب Chi-Square	ضریب معناداری sig	مولفه	ردیف
۴	۷۲/۰۱	**۰/۰۰۰	مشارکت شهروندان در امور مربوط به زیباسازی	۱

** معناداری ۱٪

مأخذ: یافته‌های تحقیق

پایینی قرار دارد. همچنین مهمترین مانع در راه مشارکت شهروندان در امور زیبایی شهری، آشنا نبودن و عدم آگاهی شهروندان با امور زیباسازی شهری می‌باشد.

پس از جمع بندی یافته‌های تحلیلی پژوهش مشخص گردید که در برخی از جنبه‌های امور زیباسازی شهری، مشارکت شهروندان در سطح بالا و در برخی دیگر در سطح

۵- نتیجه گیری

کیفی محیط شهری می‌گردد در ایجاد جلوه‌های زیبایی شناسانه در شهر، عوامل مختلفی دخالت دارند و عواملی نیز در رشد سریع آن موثر هستند که از جمله این عوامل مشارکت

زیباسازی شهری عبارت است از اقدامات آگاهانه در زمینه اثاثیه شهری، احجام هنری، آب نما، نورپردازی، گرافیک محیطی، فضاها شهری مرتبط که باعث تلطیف و ارتقای

منطقه ۱۱ می‌باشند که با استفاده از روش کوکران تعداد ۲۰۷ نفر از شهروندان و ۷۰ نفر از مدیران شهری انتخاب و پرسشنامه به صورت تصادفی ساده بین آنها توزیع شده است. نتایج حاصل از آزمون کای اسکوتر نشان می‌دهد رابطه معنادار در سطح ۱٪ حاصل شده است. در واقع میزان مشارکت شهروندان در یک سطح می‌باشد که فراوانی‌های به دست آمده نشان دهنده مشارکت کم و خیلی کم شهروندان در امور مربوط به زیباسازی شهر می‌باشد. همچنین از آزمون مان ویتنی جهت مقایسه میزان مشارکت شهروندان در انجام تکالیف خود در امور مربوط به زیباسازی شهر از دید شهروندان و مدیران شهری استفاده شده است که نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که اختلاف زیادی بین دیدگاه شهروندان و مدیران شهری وجود دارد.

شهروندان می‌باشد. مشارکت شهروندان یکی از پارامترهای اساسی در شهرها و کلانشهرهای پیشرفته است مشارکت شهروندان در زیباسازی محیط‌های شهری، باعث خلق آثار زیبا در سطح شهر شده و رضایت بیشتر آنان را در پی خواهد داشت عوامل زیادی در مشارکت شهروندان موثرند و هر یک به نوعی در افزایش و کاهش آن سهم دارند در صورتی که این عوامل به صورت مثبت عمل کنند، باعث به وجود آمدن دستاوردهایی می‌شود که در نهایت منجر به بهبود افزایش مشارکت و بهبود عملکرد و پاسخگویی مدیران شهری خواهد شد. هدف از پژوهش حاضر ارزیابی و تحلیل نقش شهروندان در زیباسازی معابر شهری در منطقه ۱۱ شهر تهران می‌باشد که بدین منظور از روش توصیفی - تحلیلی و پیمایش میدانی استفاده شده است. جامعه مورد مطالعه در این پژوهش ساکنان

۶- مراجع

-رجبی، آ.، (۱۳۹۰)، "شیوه‌های مشارکت شهروندی در فرایندهای توسعه شهری"، فصلنامه جغرافیایی آمایش محیط، شماره ۱۸.

-سلسله، ع.، و سلسله م.، (۱۳۸۸)، "بررسی تأثیر عامل هویت ایرانی اسلامی بر زیبایی شهر"، نشریه آرمانشهر، شماره ۲.

-عبداله‌پور، ج. مختارپور، ح. مختارپور، ر.ع.، (۱۳۹۲)، "مشارکت پذیری شهروندان تهرانی در حوزه وظایف شهرداری منطقه ۴ شهرداری تهران"، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۳۱.

- کریر، ر.، (۱۳۷۵)، "فضای شهری"، ترجمه خسرو هاشمی نژاد، تهران، انتشارات جهاد دانشگاهی.

-مرتضوی، س.ح.، (۱۳۹۰)، "موانع موثر بر زیباسازی شهری"، قابل دسترسی از طریق سایت: <http://mohammadshatian.blogfa.com>

-موره، ژ.پ. و دیگران، (۱۳۷۳)، "فضاهای شهری: طراحی، اجرا، مدیریت"، ترجمه حسین رضایی، میرمعزالدین مجایی و محسن رسولی، چاپ اول، انتشارات مونتور.

-میرشکار، ع.، (۱۳۸۹)، "شناسایی عوامل موثر در راستای افزایش مشارکت شهروندان در حفظ محیط زیست شهری تهران، مطالعه موردی منطقه ۲۱ تهران"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، رشته مدیریت.

-Janoski, T., (1998), "Citizenship and civil society", Cambridge University presses.

-احمدی، م. پوراحمد، ا. حاتمی نژاد، ح.، (۱۳۹۳)، "بررسی میزان رضایتمندی شهروندان از سازمان زیباسازی و عوامل موثر بر آن برای بهبود منظر شهری"، منطقه ۶ کلانشهر تهران، مجله آمایش جغرافیایی فضا، سال چهارم، شماره دوازدهم.

-الشوکی، س.ی.، (۱۳۸۳)، "بررسی عوامل موثر بر مشارکت اجتماعی"، مشارکت اجتماعی شهروندان در اداره امور شهر، مطالعه موردی، منطقه ۶ شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.

- بهزادفر، م.، ایلکا، ش. و ایلکا، ش.، (۱۳۹۱)، "رویکردی تحلیلی بر تبارشناسی زیبایی شناسی شهری در تعامل با ساختار مدیریتی شهر"، بررسی و پیمایش جهانی با ارائه راهکارهای راهبردی و اجرایی، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۳۰.

-پوراحمد، ا. حاتمی نژاد، ح. و احمدی، م.، (۱۳۹۳)، "سنجش میزان مشارکت شهروندان در زیباسازی شهری"، پژوهش‌های جغرافیایی برنامه ریزی شهری، دوره ۲، شماره ۳.

-جهانشاهی، م.، (۱۳۹۰)، "زیباسازی خلاقیت در شهرسازی"، قابل دسترسی از طریق سایت <http://articlepersian.persianblog.ir>

-دانش، ج.، (۱۳۹۱)، "زیباسازی شهری، ضرورت توسعه همگون شهر"، قابل دسترسی از طریق سایت: <http://www.memarnet.com/node/409>

Evaluation and Analysis of Citizens' Participation in Beautification of the Thoroughfares of Tehran Metropolis

Javad Haji Alizadeh, Department of Geography, Farhangian University, Tehran, Iran.

*Shiva Velayati, Assistant Professor, Department of Architecture and Urban Design,
University collage of Nabi Akram, Tabriz, Iran.*

*Mehdi Khodadad, M.Sc. Grad., Department of Geography and Rural Planning,
Golestan University, Gorgan, Iran.*

E-mail: khodadadmehdi91@yahoo.com

Received: March 2023- Accepted: August 2023

ABSTRACT

Urban beautification is the conscious use in the field of urban furniture, art volumes and environmental graphics in urban spaces that soften and improve the quality of the urban environment; On the other hand, the participation of citizens in beautifying the city thoroughfares has created beautiful works in the city and has resulted in more satisfaction from them. Therefore, the purpose of this study is to investigate and analyze the role of citizen participation in beautification of urban thoroughfares in the 11th district of Tehran, which means descriptive-analytical method and field survey. The study populations in this study are residents of District 11 of Tehran. Using the Cocker method, 207 citizens and 70 city managers were selected and a questionnaire was randomly distributed among them. The results obtained from the non-parametric Chi-Square test show a significant correlation at the level of 1% that the participation of citizens in beautifying urban thoroughfares is at a moderate level. The Whitney Mann test was also used to observe the views of citizens and city managers at the level of citizens' duties. The results at a significance level of 1% show the difference between the views of citizens and city managers.

Keywords: Citizens' Participation, Beautification of Urban Thoroughfares, District 11 of Tehran